

Voltaire

Kaupoissa olemisesta

KAUPANKÄYNTI, JOKA on rikastuttanut Englannin kansalaiset, on tehnyt heistä vapaita, ja tämä vapaus on puolestaan laajentanut kauppaa; tästä on sukeutunut valtion suuruus. Kaupankäyntiin perustuu laivasto-voiman vähittäinen kehitys, mikä tekee englantilaisista merten hallitsijoita. Heillä on osapuilleen kaksisataa sota-alusta. Jälkipolvet kenties kummastelevat, kuinka pieni saari, jossa itsessään on vain vähän liijyä ja tinaa sekä niukasti maata kuitukasvien viljelyyn tai lammaslaitumiksi, saattoi tulla kauppansa myötä niin mahtavaksi, että pystyi 1723 lähettämään yhdellä kertaa kolme laivuetta kolmeen eri maailman-ääreen, yhden Gibraltarin edustalle varmistamaan siellä jalkaväkensä valloitukset ja miehityksen, toisen Puerto Belloon riistämään Espanjan kuninkaalta nautinnon Länsi-Intian saariston aarteista, ja kolmannen Itämerelle ehkäisemään pohjoisten valtojen taisteluhaltu.

Kun Ludvig XIV pani Italian vapiseemaan ja hallitsi jo armeijoineen Savoijia ja Piemontea valmiina kaappaamaan Torinon, prinssi Eugenin piti marssia Saksan perukoilta Savoijin herttuan turvaksi. Eugenilla

vain ei ollut pennin hyrrää. Eikä ilman rahaa oteta tai pidetä kaupunkia. Prinssi vetosi englantilaisiin kauppiaihin, jotka pistouvasivat puolesta tunnissa puolensataa miljoonaa. Niillä rahoilla Eugen vapautti Torinon, löi ranskalaiset ja kirjoitti lainaajilleen: ”Hyvät herrat, olen vastaanottanut varanne, ja imartelen itseäni sillä, että olen käyttänyt ne teidän tyydytykseksenne.”

Tämä antakoon englantilaiselle kauppamiehelle oikeutetun ylvytensä. Rohkeneehan hän, eikä kokonaan syyttä, verrata itseään Rooman kansalaiseen. Liioin ei Britannian kuningaskunnan ylimystö millään muotoa halvenna kaupan-tekkoa. Valtiosihteeri Townshendillä on veli, joka tyytyy myyntityöhön Lontoon Cityssä. Kun taas herra Oxford hallitsi Englantia, hänen kuopuksensa toimi kaupallisena edustajana Alepossa, missä hän kuoli haluttomana palata kotimaahansa.

Tällainen tapa, joka sentään on liiaksikin katoamassa, näyttäisi jääripäisesti paikoillaan pysyvistä saksalaisista hirviömäiseltä. He eivät kykene käsittämään, että englantilainen ylimys on vain vauras ja mahtava porvari, siinä missä Saksassa yksi ja

toinen tapaa olla ruhtinas. Sehän on nähty, että peräti kolmekymmentä samannimistä heidän korkeuttaan saattaa omistaa yhdessä pelkkää vaakunakilpeä ja pöyhkeyttä.

Ranskassa pitää olla markiisi. Kuka tahansa, joka saapuu Pariisiin maakunnista törseättävää mukanaan ja *ac-* tai *ille-*päätte sukunimessään, saattaa sanoa: ”minunlaineni mies, minun laatuineni mies”, ja parjata suvereenisti kauppiasta, jonka kuulee niin usein itsekin puhuvan epäkunnioittavasti omasta työstään, ettei hän tuosta edes kiusaannu. Minä en kuitenkaan tiedä, kumpi on valtiolle hyödyllisempi: hyvin puuteroitu herra, joka tarkoin tietää, millä kelonlyömällä kuningas kohottautuu vuoteeltaan ja panee taas maate, joka puhkuu suuruuttaan esittäessään orjan roolia jonkun ministerin eteishälyssä, vai kauppias, joka rikastuttaa maataan, tekee toimistossaan tilauksia Suratiin ja Kairoon ja avittaa maailmaa onnelliseksi.

Suomentanut Jarkko S. Tuusvuori.

Voltaire, Dixième lettre: Sur le commerce. *Lettres philosophiques* (1734). Garnier-Flammarion, Paris 1964.